

Balanç de salut laboral 2022

Informe executiu

abril 2023

@ccoocatalunya
www.ccoo.cat

Elaboració:

Secretaria d'Acció Sindical i Transicions Justes de CCOO de Catalunya

Maquetació:

Ana Segura Cintas

Abril de 2023

amb el suport de:

a la feina **cap risc**

Presentació

En aquest informe que presentem com cada any entorn del 28 d'Abril, Dia Mundial de la Salut i la Seguretat en el Treball, trobareu un balanç de la situació actual respecte de la protecció de la salut en el treball.

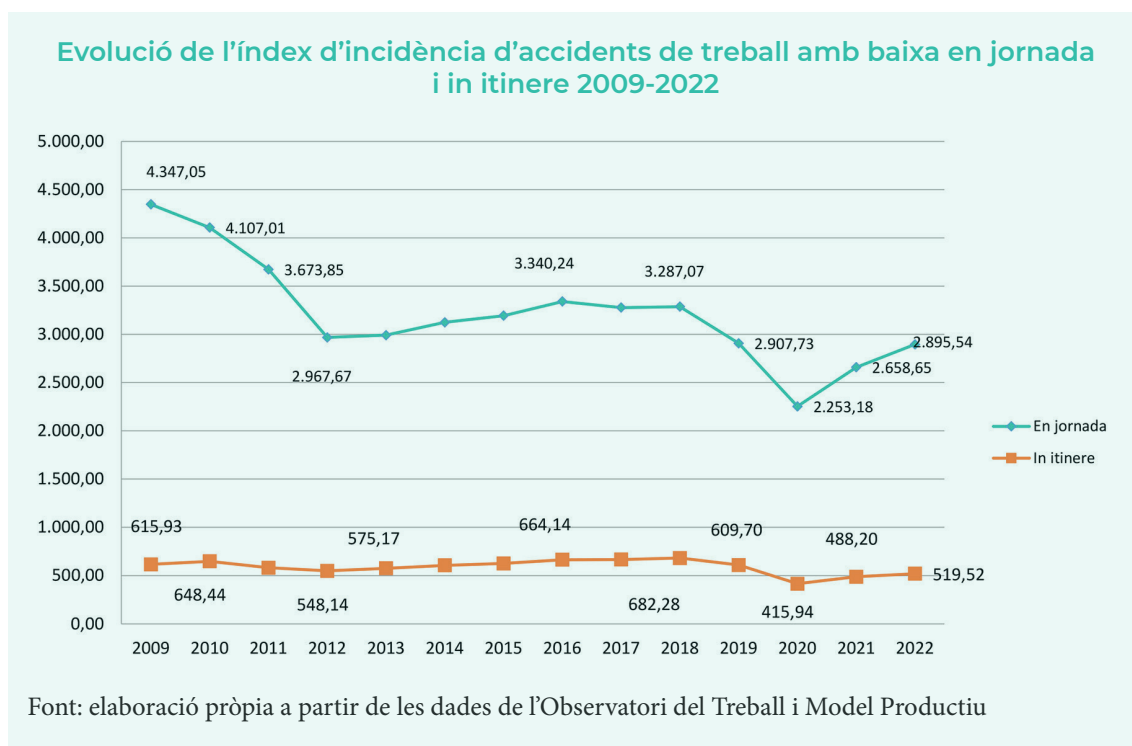
Com ja és habitual, analitzem les dades estadístiques disponibles referides a les malalties i als accidents de treball ocorreguts el 2022, així com la seva evolució en relació amb anys anteriors i respecte del 2021.

Per entendre amb més detall el deteriorament del nostre sistema preventiu i les preocupants xifres de sinistralitat, aportem també un repàs de les principals activitats preventives que han de realitzar les empreses, dels indicadors que mostren la baixíssima qualitat de la prevenció actual, dels greus incompliments empresarials i dels aspectes que limiten l'efectivitat preventiva.

1. Accidents de treball

Evolució dels accidents de treball en els darrers anys

L'evolució de la incidència dels accidents de treball amb baixa mostra una corba creixent, tant en els ocorreguts dins de la jornada laboral com en els in itinere, que s'inicia el 2012 i arriba fins al 2018. Entre el 2012 i el 2018 es va acumular un increment del 10,76 % en la incidència d'accidents de treball en jornada i del 24,47 % en la dels in itinere amb baixa.

El descens que mostren en aquesta incidència els anys 2019 (-11,54 % en jornada i -10,64 % in itinere) i 2020 (-22,51 % en jornada i -31,78 % in itinere) no s'expliquen per una millora de les condicions de treball o de les activitats preventives de les empreses, sinó per la incorporació de les persones treballadores autònomes a la població de referència en els càlculs estadístics a partir del 2019, i pels efectes de les mesures COVID-19 (confinament, aturada o reducció de l'activitat en molts sectors productius, ERTO o extensió del teletreball).

Amb la reactivació econòmica i la tornada a la presencialitat es produeixen de nou increments de la incidència dels accidents de treball el 2021 (18 % en jornada i 17,37 % in itinere) i el 2022 (8,91 % en jornada i 6,41% in itinere), que ens tornen a situar a prop de les dades del 2012.

Aquesta recuperació de la tendència creixent de la sinistralitat arriba ja a nivells pre-pandèmics i suposa la confirmació d'allò que hem denunciat des de fa anys des de CCOO de Catalunya: d'una banda, les reformes laborals anteriors van desarticlar la negociació col·lectiva i van deixar un mercat laboral caracteritzat per la precarietat i la devaluació de les condicions de treball, de manera que moltes persones treballadores van haver d'escollir entre un salari o la seva salut; de l'altra, l'actual model de protecció de la salut permet que existeixin unes pràctiques preventives de baixa qualitat i que es produeixi una manca de notificació de multitud de danys a la salut relacionats amb el treball.

Accidents de treball el 2022

La sinistralitat laboral continua en ascens, producte d'un mercat laboral caracteritzat per la devaluació de les condicions de treball i pels incompliments preventius sistemàtics per part de les empreses.

Les dades del 2022 mostren creixements destacats dels accidents de treball respecte del 2021, tant en relació amb els in itinere com amb els ocorreguts dins de la jornada laboral, i tant en nombres absoluts com pel que fa a l'índex d'incidència.

Així, el nombre del conjunt d'accidents que han donat lloc a una baixa mèdica (in itinere i dins de la jornada laboral) ha augmentat un 12,88 %, amb un increment del 10,69 % per a aquells que s'han produït a l'anada a la feina o a la tornada, i un 13,28 % per als ocorreguts dins de la jornada de treball. L'índex d'incidència ha crescut en un 6,41 % en els in itinere i un 8,91 % en els produïts durant la jornada, xifra que se suma a l'increment del 18 % de l'any 2021.

El conjunt de la mortalitat laboral (92 persones mortes) mostra un important creixement (8,24 % en termes absoluts), degut a l'important augment dels accidents mortals in itinere, amb 7 persones mortes més que el 2021 (augment del 43,75 % en termes absoluts i del 38,20 % en l'índex d'incidència). Per la seva banda, la mortalitat corresponent als accidents dins de la jornada de treball no millora en nombres absoluts i es manté en la mateixa xifra que el 2021 (69 persones mortes). En canvi, la incidència es redueix un -3,86 %, tot i que el 2022 ens deixa un índex d'incidència de l'1,94 % que ens retrotrau a la dada del 2017 i ens deixa molt a prop del 2019 (1,90 %).

No obstant això, si considerem les xifres harmonitzades que la Generalitat facilita per al 2022,¹ les dades augmentarien considerablement fins a

¹ Com a novetat, el Departament de Treball ofereix les xifres d'accidents de treball mortals del 2022 utilitzant dos criteris. D'una banda, aquell que ha utilitzat tradicionalment, és a dir, comptabilitzant aquells en els quals la persona treballadora perd la vida de manera immediata i tenint en compte la data en la qual l'autoritat laboral accepta el comunicat d'accident de treball. De l'altra, ha afegit una taula amb indicadors harmonitzats d'aquests accidents mortals, on es consideren els morts en el termini d'un any després, sempre que aquesta mort hagi estat a conseqüència de l'accident.

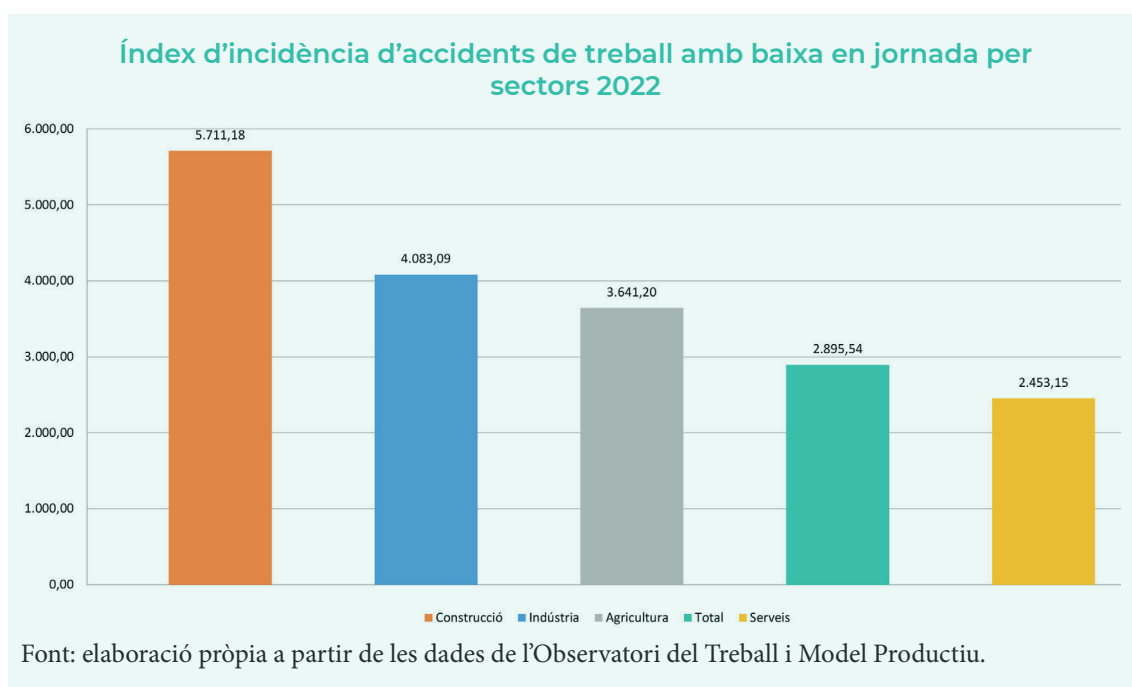
111 persones mortes en el treball (87 durant la jornada i 24 in itinere), en lloc de les 92 (69 en jornada i 23 in itinere) consignades amb el criteri que ha vingut utilitzant habitualment i que permet fer la comparativa amb l'any anterior.

És urgent desplegar a les empreses una intervenció coordinada en matèria de prevenció de riscos laborals i de mobilitat de les persones treballadores, per reduir els accidents durant els desplaçaments vinculats a la feina i fer-los més segurs, saludables i sostenibles.

Per sectors

Respecte del 2021, el nombre d'accidents de treball en jornada creix en tots els sectors, excepte a l'agricultura (-2,69 %). Serveis encapçala l'increment (18,97 %), seguit de la indústria (4,47 %) i la construcció (2,74 %).

El sector de serveis continua acumulant el major nombre d'accidents de treball dins de la jornada, però és la construcció la que presenta l'índex d'incidència més elevat.

No obstant això, es detecten índexs d'incidència superiors a la incidència mitjana de totes les activitats productives en algunes seccions d'activitat del sector de serveis (ETT i agències de col·locació, activitats de correus i sanitàries, etc.).

Pel que fa als creixements de la incidència, el més elevat es produeix també en els serveis (13,81 %), seguit de la indústria (2,39 %). A la cons-

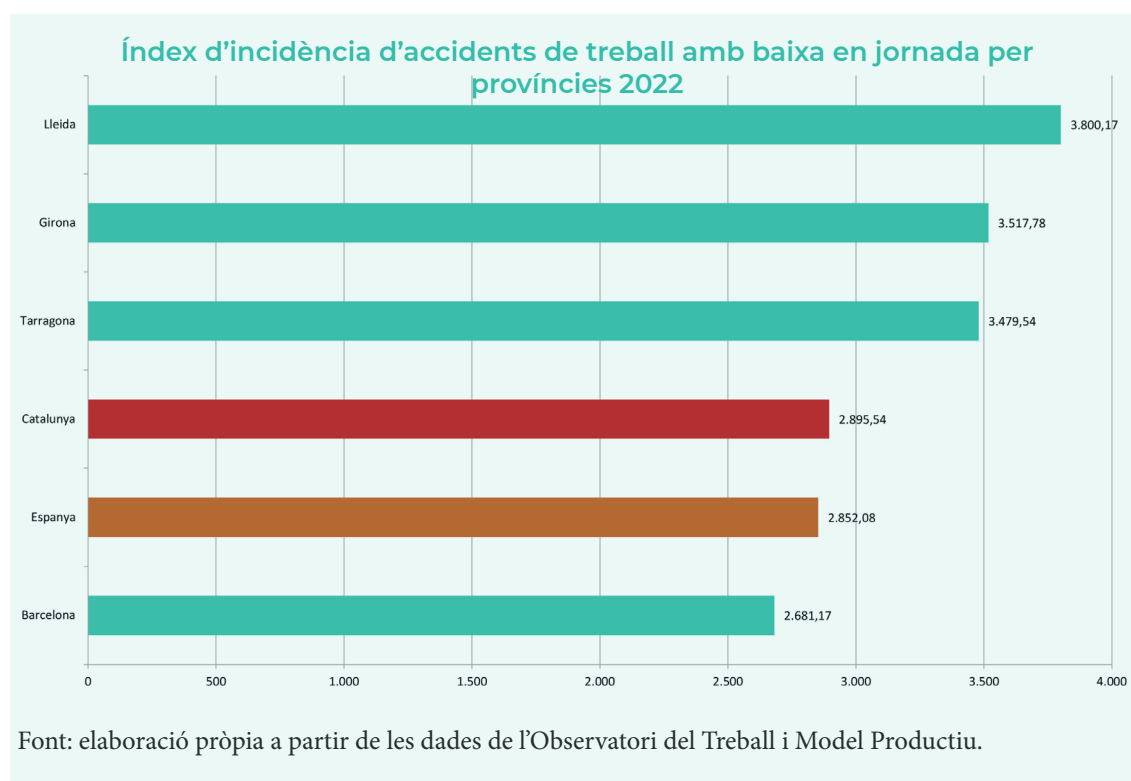
trucció i a l'agricultura s'ha reduït lleugerament (-0,64 % i -1,04 %, respectivament). Aquest comportament desigual indica que la recuperació de l'activitat econòmica ha estat generalitzada, però hi ha sectors amb més impuls on la incorporació de treballadors i treballadores a activitats de risc és més pronunciada.

La mortalitat laboral dins de la jornada s'incrementa en la construcció (un 53,85 % en termes absoluts i un 48,79 % en l'índex d'incidència) i en els serveis (8,33 % i 3,64 %, respectivament).

Quant als accidents in itinere, respecte del 2021 s'han produït creixements de la incidència en tots els sectors, però especialment en la indústria (7,12 %) i el sector de serveis (6,55 %), que és, a la vegada, el que presenta l'índex més elevat.

Per província

En termes d'incidència, és Lleida la província que mostra l'índex més elevat d'accidents de treball dins de la jornada el 2022, superant la mitjana catalana i l'estatal.

Respecte del 2021, la incidència dels accidents de treball en jornada ha crescut en totes les províncies. En aquest sentit, Lleida és la que més augment presenta (12,57 %), seguida de Tarragona (12,25 %), Girona (8,80 %) i Barcelona (8,07 %).

Pel que fa a la incidència de la mortalitat ocorreguda dins de la jornada laboral, Lleida torna a ocupar la primera posició d'aquest rànquing amb un índex significativament superior al de les altres províncies (6,15) i és la que presenta un increment més marcat respecte del 2021 (30,06 %), seguida de Girona (27,10 %).

Amb referència als accidents in itinere, la major incidència és la de Barcelona, tot i que la província on més ha crescut és Girona (16,99 %), seguida de Tarragona (8,07 %) i Barcelona (5,74 %). A Lleida, en canvi, l'índex d'incidència es redueix lleugerament (-1,98 %).

La mortalitat in itinere només ha crescut a Tarragona i a Barcelona, però de manera significativa (59,85 % i 44,24 %, respectivament). Tarragona ha tingut la incidència més elevada (1,55 %) durant el 2022, seguida de Girona (0,88 %), on, en canvi, la incidència es redueix un -4,63 % respecte del 2021.

Per sexes

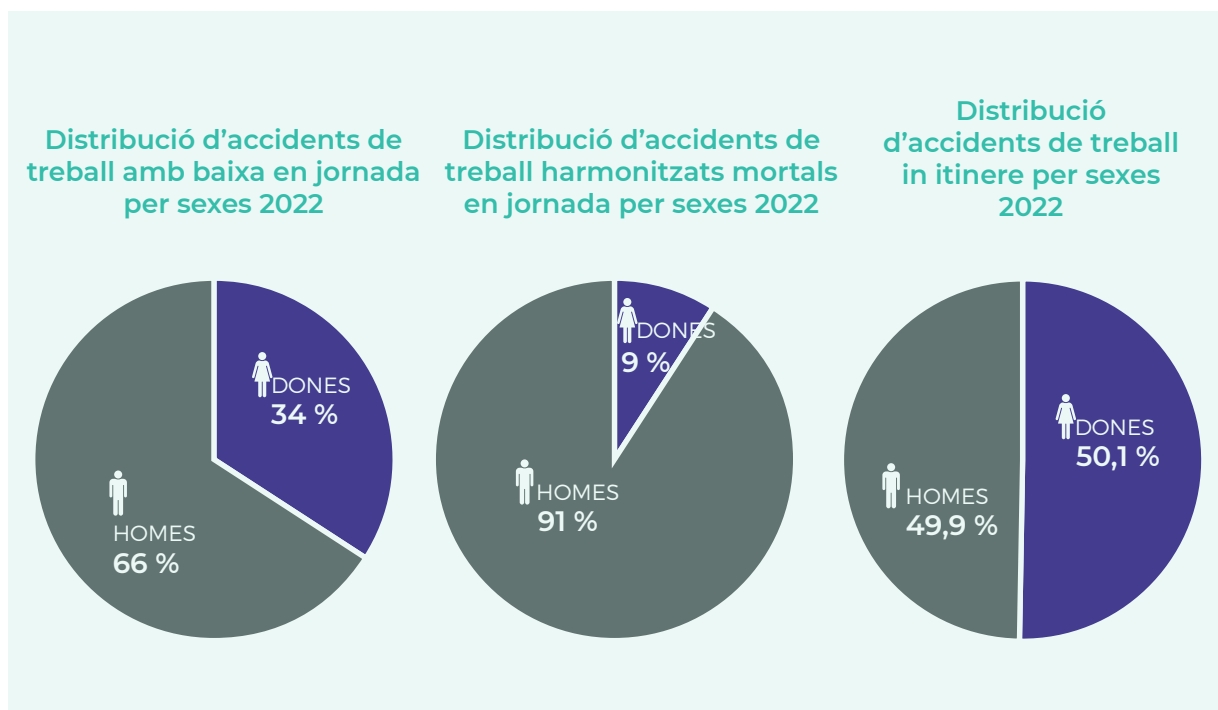
La distribució dels accidents de treball ens mostra la segregació horitzontal que pateixen les dones en el mercat laboral.

El 66 % dels accidents de treball en jornada del 2022 els van patir homes, aquest percentatge creix a mesura que augmenta la gravetat de l'accident, fins a arribar al 91 % en el cas dels mortals (dades harmonitzades). **En canvi, les dones pateixen més accidents in itinere, tot i que alguns estudis ens diuen que utilitzen el transport col·lectiu més que els homes o es desplacen amb modes no motoritzats.**

Analitzant la distribució dels accidents de treball amb baixa per sexes i sector s'aprecien molt clarament els efectes de l'esmentada segregació: al sector de serveis, un dels més feminitzats, les dones pateixen el 45,8 % dels accidents de treball amb baixa, i disminueixen fins al 17 % a la indústria i fins al 10 % a l'agricultura, i amb només el 2 % a la construcció.

De la mateixa manera, si analitzem les diferents seccions d'activitat, veiem com algunes de molt feminitzades que pertanyen al sector de serveis presenten una incidència que està per sobre de la incidència mitjana de totes les activitats productives, com per exemple, les activitats relacionades amb l'ocupació (ETT i agències de col·locació) (7.929,80), les activitats de correus (6.663,50), les activitats sanitàries (5.273,46) i d'altres.

Respecte del 2021, són les dones les que han patit creixements més significatius dels accidents de treball ocorreguts dins de la jornada, tant en termes absoluts (24,02 %) com pel que fa a l'índex d'incidència (18,91 %). Per als homes, els creixements han estat del 8,4 % i del 4,62 %, respectivament.

Des de CCOO de Catalunya denunciem, una vegada més, que aquest comportament dels accidents in itinere entre les dones és un clar indicador de la precarietat en la contractació que pateixen (una major incidència respecte dels homes en la realització de jornades a temps parcial involuntàries).

Per situació professional

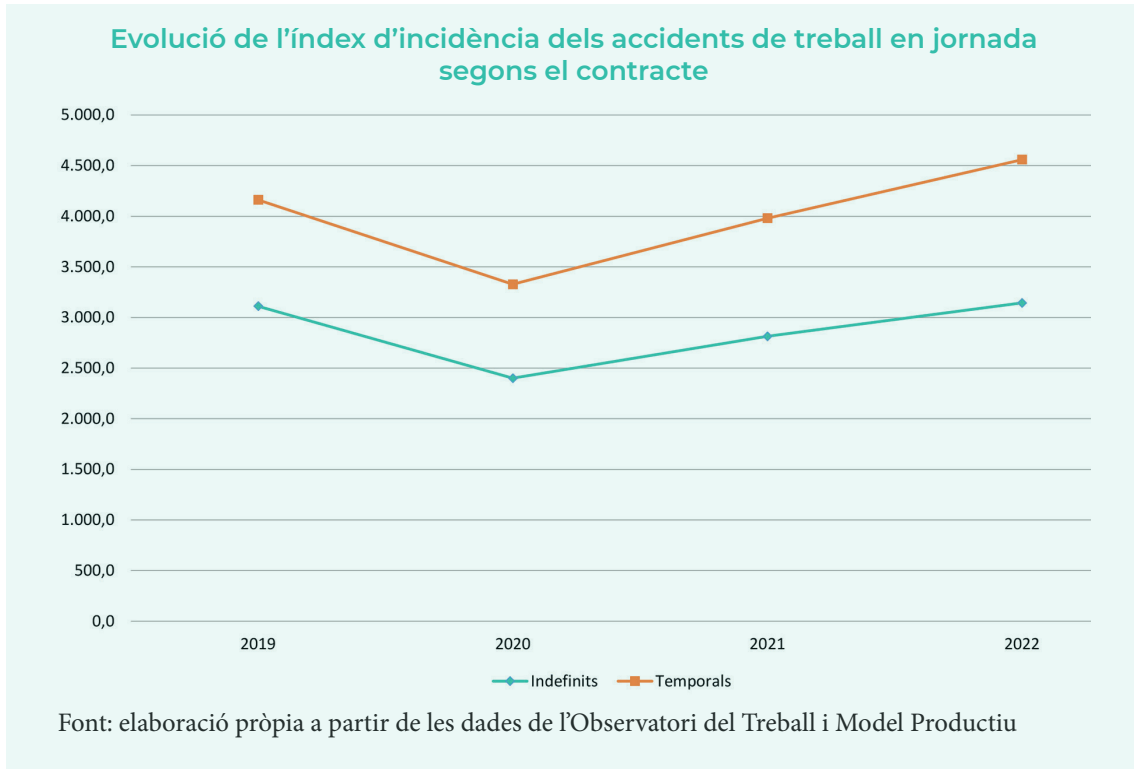
El creixement dels accidents de treball en jornada s'ha concentrat en la població assalariada, tant en termes absoluts com d'incidència.

Mentre que el nombre d'accidents de treball ha crescut un 14,02 % en les persones treballadores per compte aliè, en les autònomes ha estat del 0,74 %. Respecte dels mortals dins de la jornada, l'increment és del 8,47 % en la població assalariada, mentre que en el treball per compte propi ha disminuït un 50 %. En analitzar l'evolució de la incidència en funció de la situació professional, podem apreciar com aquest índex és molt superior en la població assalariada que en les persones que treballen per compte propi.

Tot plegat és una mostra de la important infranotificació d'accidents de treball en el col·lectiu d'autònoms i autònomes, a causa de la desprotecció més intensa que pateixen respecte dels seus drets laborals i preventius.

Per contracte

La incidència en les persones amb contracte temporal s'incrementa més que no la de les indefinides (14,53 % i 11,73 %, respectivament) i podem observar com aquesta incidència continua sent molt més elevada que la dels contractes fixos.

Continuem constatant, doncs, que la precarietat contractual és una font de desigualtat econòmica i també de salut laboral. Les persones amb contracte temporal estan més exposades als riscos, no reben una formació adequada sobre els riscos a què s'enfronten al lloc de treball i tenen més predisposició a assumir més riscos per la por de perdre la feina.

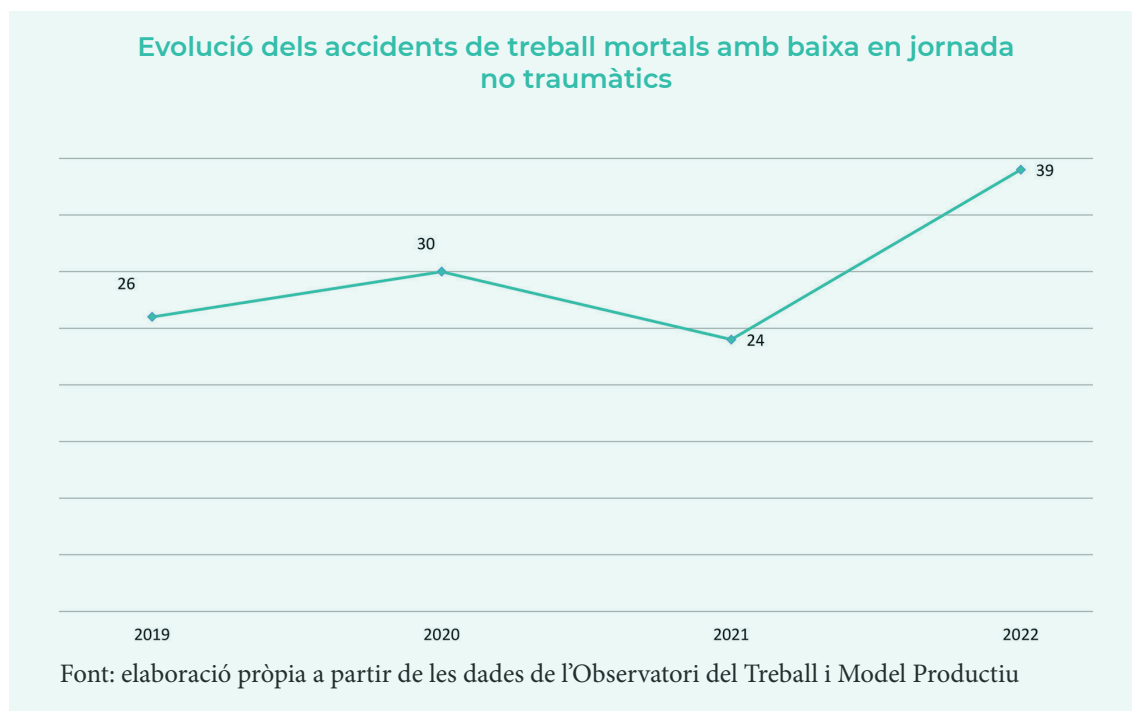
L'augment de la contractació indefinida producte de la reforma laboral recent té un efecte positiu en les condicions de seguretat i salut de les persones treballadores (la temporalitat és un dels factors més associats amb els accidents de treball). És un vector, però, que està operant conjuntament amb un augment d'activitat en diferents sectors vinculats tradicionalment a una alta sinistralitat, impulsat pels projectes del Pla de recuperació, transformació i resiliència iniciats el 2022, que podria generar un augment de la sinistralitat si no s'acompanya d'un impuls de polítiques preventives de qualitat.

Sembla que malauradament el segon factor és el que més pes està tenint en les xifres de sinistralitat.

Per tipus d'accident o forma de contacte

És preocupant el fort increment (62,50 %) dels accidents de treball mortals dins de la jornada per causes no traumàtiques (arribant a ser el 54 % del conjunt d'aquests accidents mortals), mentre que els traumàtics i els relacionats amb el trànsit es redueixen en un -34,21 % i en un -28,57 %, respectivament.

En relació amb el 2019, aquest tipus d'accidents han experimentat un creixement del 50 %. De fet, s'observa una tendència creixent en aquest sentit, a excepció del 2021, en què hi va haver una reducció del -20 %.

Cal assenyalar que el comportament diferencial que mostren al llarg del 2022 els accidents de treball no traumàtics en funció de la gravetat és una mostra de la gran infranotificació que existeix. No té cap sentit estadístic que, amb un increment de la mortalitat per aquestes causes, els lleus es redueixin un -13,56 % i els greus només augmentin un 1,79 %, sobretot tenint en compte que els trastorns no traumàtics acostumen a manifestar-se amb diferents manifestacions simptomàtiques abans de produir-se la mort.

D'altra banda, l'anàlisi de la distribució d'aquests accidents de treball mortals en funció de com es van produir ens permet observar com encara moren moltes persones treballadores per riscos de seguretat que són molt evidents i fàcils de detectar i de prevenir (caigudes en altura, atrapaments, aixafaments, etc.).

És especialment preocupant la baixa capacitat que presenta el model preventiu actual per protegir la seguretat i la salut de les persones treballadores, en un moment en el qual els riscos més visibles no s'aborden adequadament i en el qual hem de fer front a riscos emergents menys visibles com són els derivats de l'organització del treball i que estan donant lloc a un augment de les morts laborals per causes no traumàtiques i a increments de la incidència dels problemes de salut mental i osteomusculars relacionats amb el treball.

En aquest sentit, cal tenir en compte les dades que aporta la darrera memòria de la Secretaria de Salut Pública de la Generalitat,² segons la qual el 2021 la incidència de les malalties mentals relacionades amb el treball es va incrementar un 33,69 % per a les dones i un 18,57 % per als homes respecte del 2020. Pel que fa als trastorns osteomusculars, els increments van ser d'un 5,26 % en el col·lectiu femení i d'un 8,70 % en el masculí.

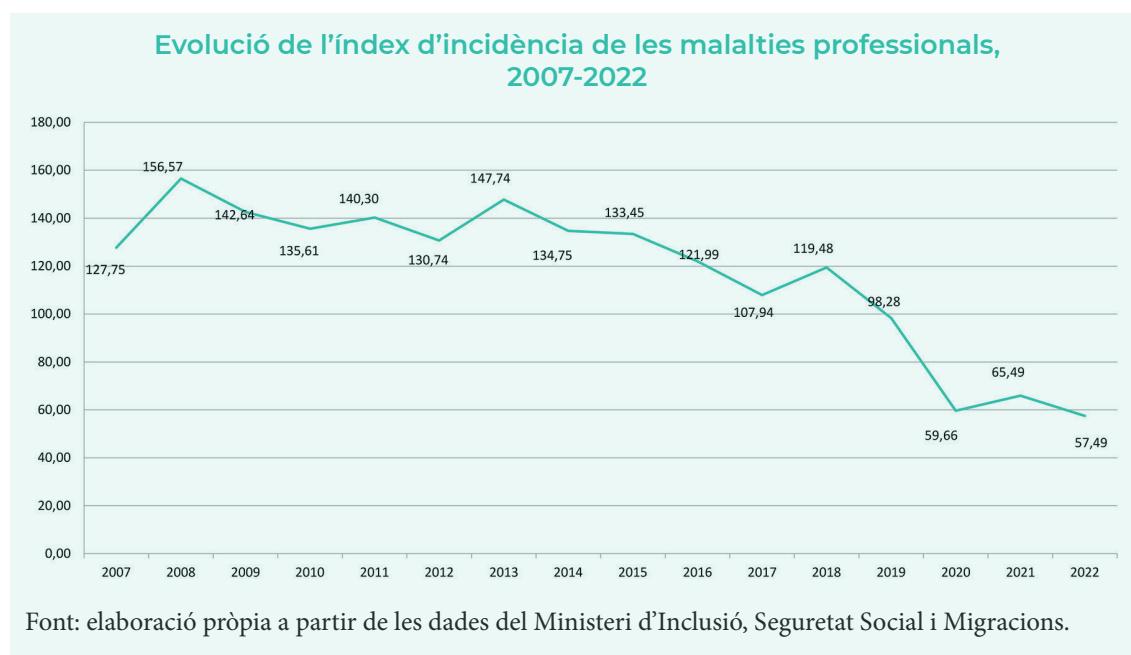
² [Memòria de la Secretaria de Salut Pública 2021](#). Departament de Salut. Generalitat de Catalunya

2. Malalties causades pel treball

El 2022 ens torna a mostrar la notable infranotificació de les malalties professionals, amb una reducció significativa respecte del 2021 en el nombre de comunicacions (-8,76 %) i també de l'índex d'incidència (-12,22 %).

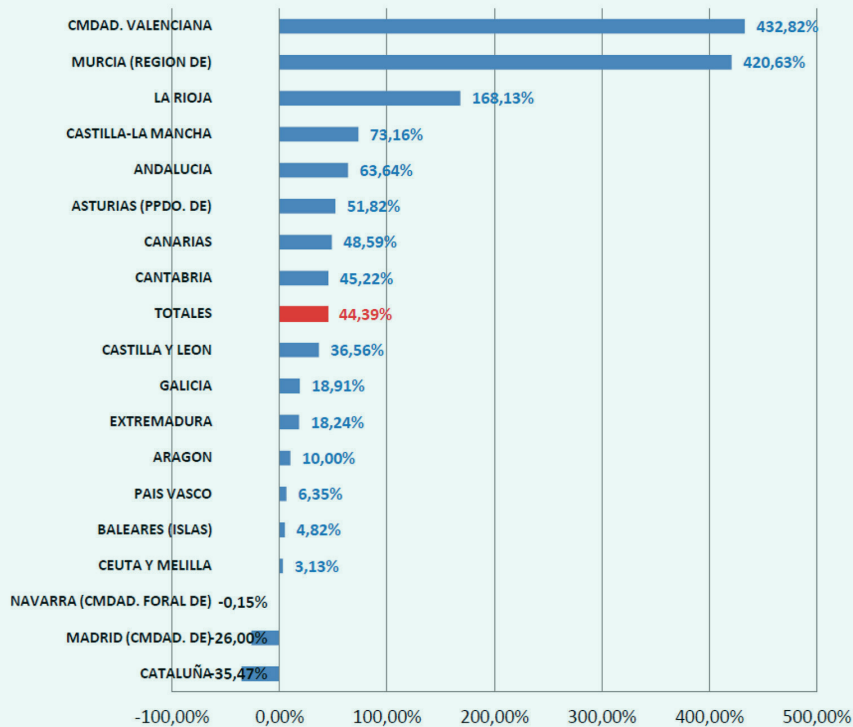
Analitzant l'evolució de la incidència d'aquestes malalties des del 2007, observem una important tendència decreixent, generada per la pràctica habitual de les mútues de notificar menys malalties professionals de les que existeixen (s'acaben derivant al sistema públic de salut).

El 2022 ens trobem amb xifres molt inferiors a qualsevol dels anys previstos en la gràfica, exceptuant el 2020, any en el qual es van enfonsar les notificacions. Des del 2006, la reducció en el nombre total de malalties notificades és del -62,60 %, i en termes d'incidència, del -55 % respecte del 2022.

El subregistre de les malalties professionals és generalitzat a tot l'Estat, però molt més marcat a Catalunya, si comparem les dades amb la resta de les comunitats autònomes. Analitzant l'evolució de les notificacions des del 2012 a les diferents comunitats, podem comprovar com a Catalunya s'han reduït en un -35,47 %, mentre que en altres territoris han augmentat considerablement. Aquesta diferència no s'explica per la qualitat de les activitats preventives que fan les empreses, com veurem en el següent punt. A més, cal tenir present que som una de les comunitats amb més població ocupada.

Evolució de les comunicacions de malalties professionals per comunitats, 2012-2022

Font: Informe "Análisis de las estadísticas de accidentes de trabajo y enfermedades profesionales en España en 2022", Secretaria Confederal de Salut Laboral i Sostenibilitat Mediambiental de CCOO

L'element que més afecta en aquestes diferències de declaracions són les polítiques en matèria sanitària de les autoritats autonòmiques i, en concret, la posada en marxa de sistemes que reforcin la notificació de diagnòstics de sospita en els sistemes públics de salut.

És inajornable que el Departament de Salut de la Generalitat impulsi i implementi definitivament el Sistema d'Informació i Vigilància Epidemiològica Laboral (SIVEL) amb l'objectiu de potenciar les notificacions des dels equips d'atenció primària del sistema públic.

Per grups

Per grups de malalties, les més declarades continuen sent les derivades d'agents físics (73,90 % del conjunt de malalties notificades), seguides per les del grup 5 (malalties de la pell causades per substàncies i agents no compresos en algun dels altres apartats). Igual que l'any passat, destaca el creixement de notificacions d'aquestes malalties de la pell (+205,61 %), especialment en el cas de les dones.

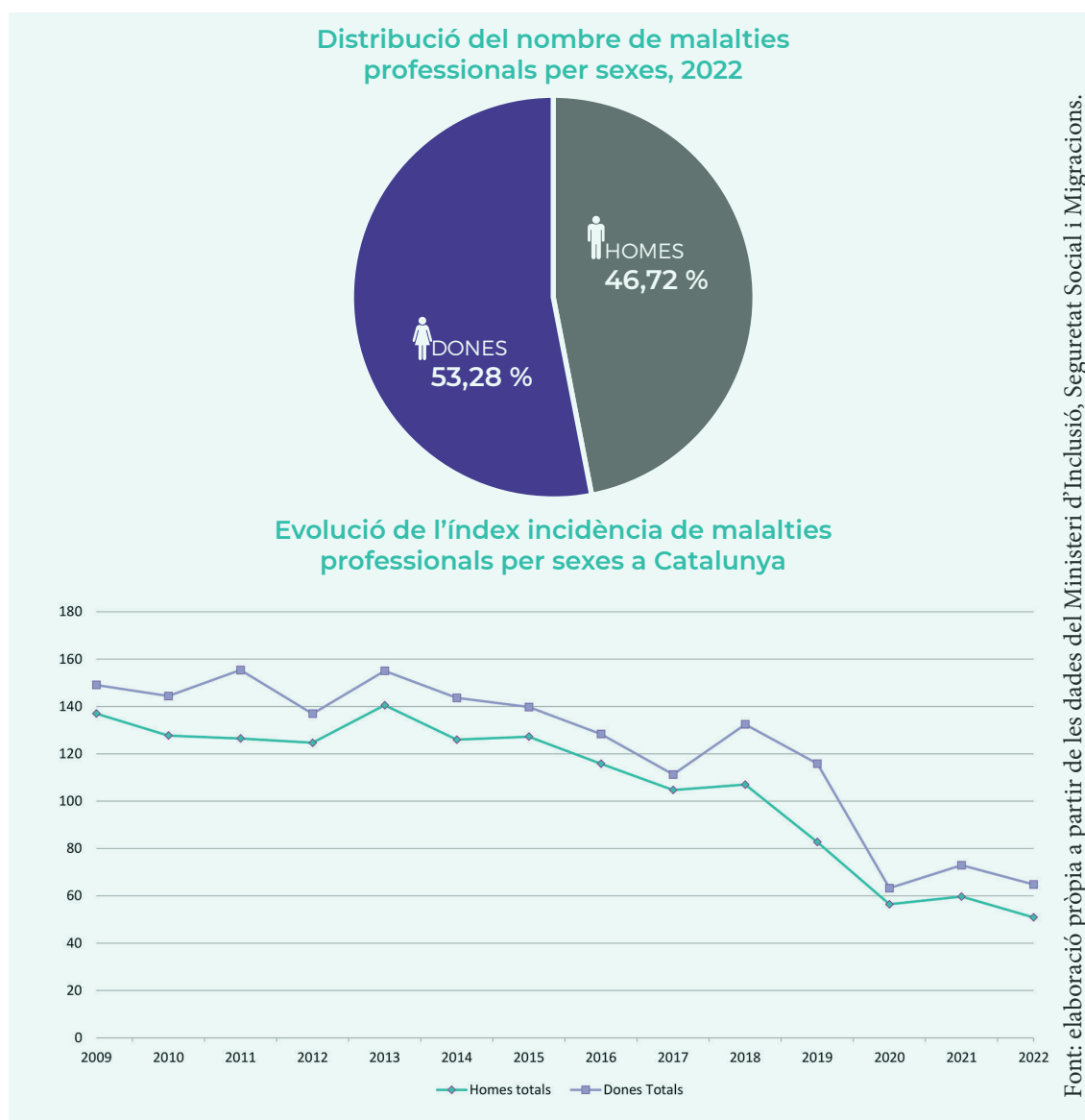
La infranotificació de les malalties professionals produïdes per agents cancerígens (grup 6) es fa evident un cop més: se n'han notificat només 4 durant el 2021.

Per sexes

Respecte del 2021 es manté la tendència per la qual es declaren més malalties per a les dones que per als homes. Així, el conjunt de malalties professionals notificades en el col·lectiu de dones durant el 2022 disminueix menys (-6,47 %) que no pas en els homes (-11,24 %).

I és que tant en termes absoluts com relatius les malalties professionals tenen rostre de dona: afecten més les dones que els homes, especialment les dels grups 3 (agents biològics) i 5 (malalties de la pell), fruit de la segregació horitzontal de la dona en el mercat de treball.

La major incidència en les dones d'aquestes malalties és un indicador de la falta de perspectiva de gènere de les activitats preventives a les empreses, que fa que els seus riscos específics siguin generalment ignorats i subestimats.

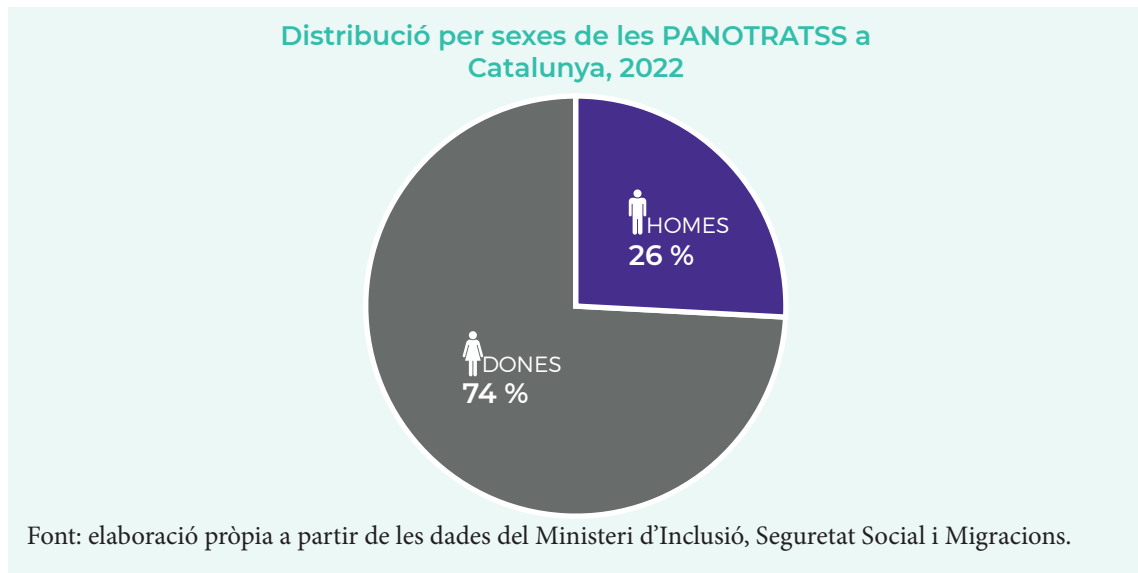

Finalment, alertem del fet que, pel que fa a les conseqüències sobre la salut, aquestes malalties també impacten més en dones que en homes: la durada de les baixes mèdiques s'ha incrementat progressivament des del 2007 i fins al 2021 (últimes dades disponibles per comunitats autònomes), tant en homes com en dones, però el temps de recuperació en les dones catalanes és més elevat que el dels homes. A partir del 2019 l'augment del temps de recuperació en el col·lectiu femení és molt més significatiu i se situa el 2021 en 142,92 dies per a les dones i en 122,67 dies per als homes (20 dies més).

Les patologies no traumàtiques causades o agreujades pel treball

Pel que fa a les patologies no traumàtiques causades o agreujades pel treball (PANOTRATSS) que són declarades com a accident de treball han augmentat un 75,96 % respecte del 2021 i mostren més increment en el cas de les dones (79,71 %) que en el dels homes (65,86 %).

Igual que passa amb les malalties professionals, proporcionalment, la majoria de PANOTRATSS, especialment aquelles que generen baixa mèdica, les pateixen les dones, en bona part a causa de la major feminització dels sectors sanitari i sociosanitari, on el contagi per COVID-19 en l'exercici de la seva professió estan reconeguts com a accident de treball amb les mateixes prestacions que la malaltia professional.

L'augment de les PANOTRATSS ens mostra la necessitat de revisar i modificar el quadre oficial que regula les malalties professionals (RD 1299/2006), ja que no s'adapta a les noves formes del treball i no recull moltes patologies, per exemple, les malalties derivades dels riscos psicosocials.

3. La gestió de la prevenció de riscos laborals i els seus dèficits

El nostre model preventiu actual es mostra obsolet i ineficaç per protegir adequadament la salut i la vida de les persones treballadores.

Presenta dèficits estructurals des del punt de vista de la normativa i d'incompliments empresarials i de les administracions públiques, la qual cosa genera un sistema mercantilitzat de la prevenció de riscos laborals i suposa l'existència d'unes pràctiques preventives de baixa qualitat així com la manca de notificació de molts danys a la salut relacionats amb el treball. Permet a les empreses i a les mútues (associacions privades d'empresaris i empresàries) decidir unilateralment sobre els mecanismes preventius que s'implanten a les empreses, desviar al sistema públic molts problemes de salut d'origen laboral i interferir en la recuperació dels treballadors i treballadores davant d'una malaltia.

Aquests dèficits, desafortunadament característics del nostre sistema de protecció de la salut laboral, erosionen els drets de les persones treballadores i degraden cadascuna de les activitats preventives.

La radiografia que obtenim del model actual ens deixa una perspectiva adversa en un moment en el qual hem d'afrontar dos reptes importants: assolir la integració de la perspectiva de gènere en la salut laboral i afrontar els riscos emergents derivats de les transicions ecològiques i tecnològiques, atenent molt especialment els impactes que poden tenir sobre la salut mental.

Activitats preventives bàsiques

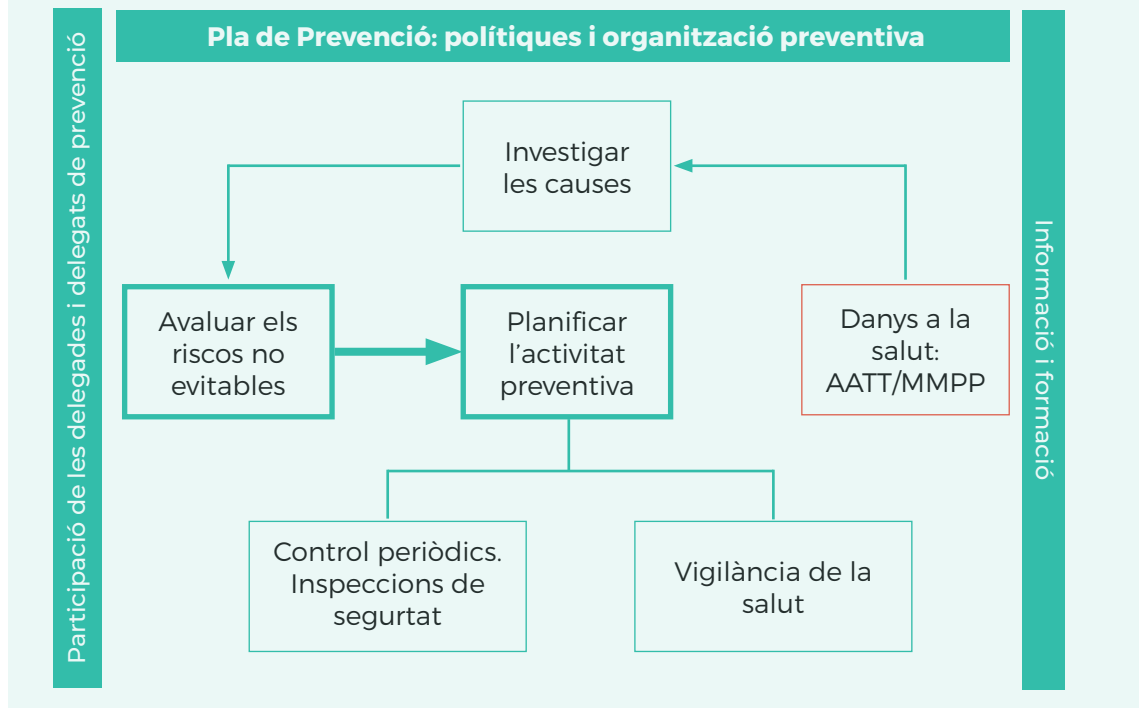
L'objectiu essencial de la normativa laboral de prevenció de riscos laborals és que totes les persones treballadores estiguin protegides de manera eficaç davant de qualsevol perill, evitant que el treball perjudiqui la seva salut i posi en risc la seva vida.

Articula totes les accions i polítiques de seguretat i salut sota la premissa que els danys a la salut produïts pel treball o derivats d'aquest es poden preveure i evitar, i per això el mètode preventiu es basa en l'anticipació, el reconeixement, l'avaluació i el control dels perills, la planificació de les mesures que evitin el risc i el seguiment d'aquestes.

Les activitats preventives que l'empresa ha de desenvolupar de manera obligatòria són clau per al compliment efectiu del dret de protecció de

la salut i van lligades necessàriament les unes a les altres, de manera que les deficiències que hi pugui haver en cadascuna augmenten exponencialment la probabilitat de patir accidents de treball i malalties professionals.

Activitats bàsiques de la prevenció de riscos laborals

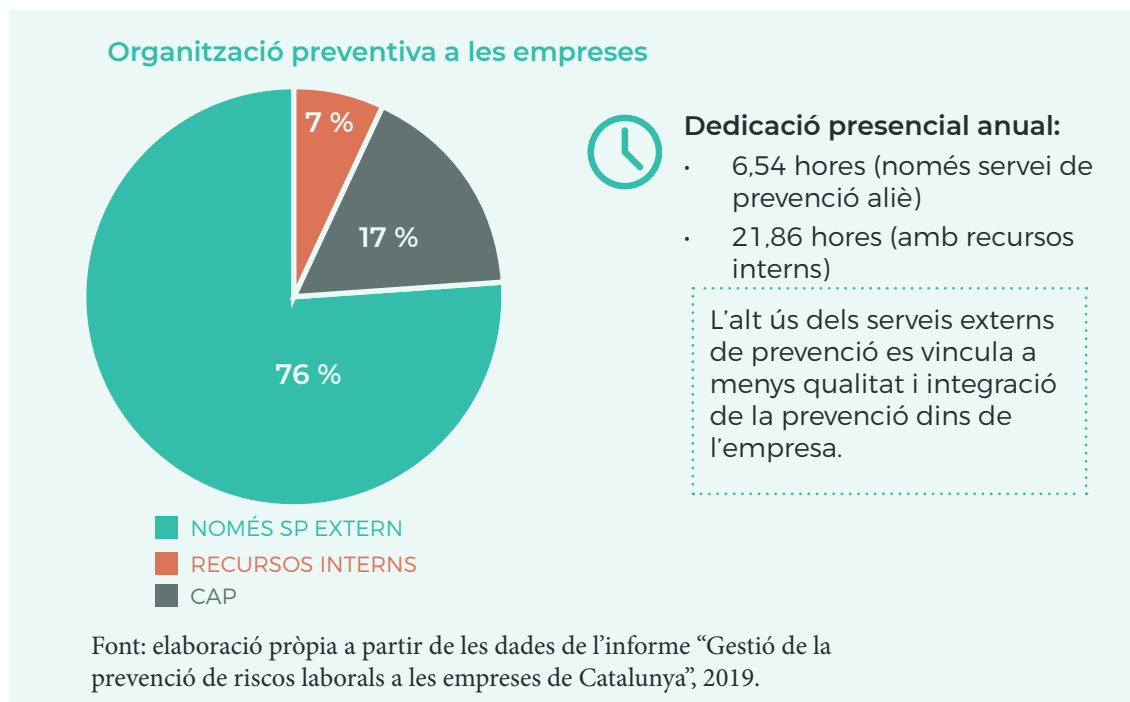

Decàleg de deficiències del sistema preventiu actual: algunes dades

1. Pla de prevenció de riscos laborals: polítiques, organització i recursos preventius

- Les empreses no integren la prevenció de riscos laborals en el seu sistema general de gestió i destinen recursos, personals i materials absolutament insuficients per posar en pràctica les activitats preventives legalment exigibles:
 - La majoria (76 %) externalitza completament la prevenció de riscos laborals i opta per un servei de prevenció aliè de manera exclusiva. Un 17 % encara no disposa de cap tipus d'organització preventiva.
 - Un 15,9 % d'empreses obligades a tenir un servei de prevenció propi o mancomunat, per tenir més de 500 persones treballadores, incompleixen aquest requisit.

- Els recursos tècnics destinats no permeten fer una prevenció adequada: a les empreses que només tenen servei de prevenció aliè la mitjana de dedicació presencial dels tècnics a cada empresa és de tan sols **6,54 hores/any**. A les empreses que el combinen amb un servei propi, és de **21,86 hores/any**.

L'externalització completa de la prevenció que permet la nostra Llei de prevenció de riscos laborals contradiu la Directiva europea sobre seguretat i salut.

2. Identificació i valoració dels riscos laborals i mesures de prevenció: avaluació de riscos i planificació de les activitats preventives

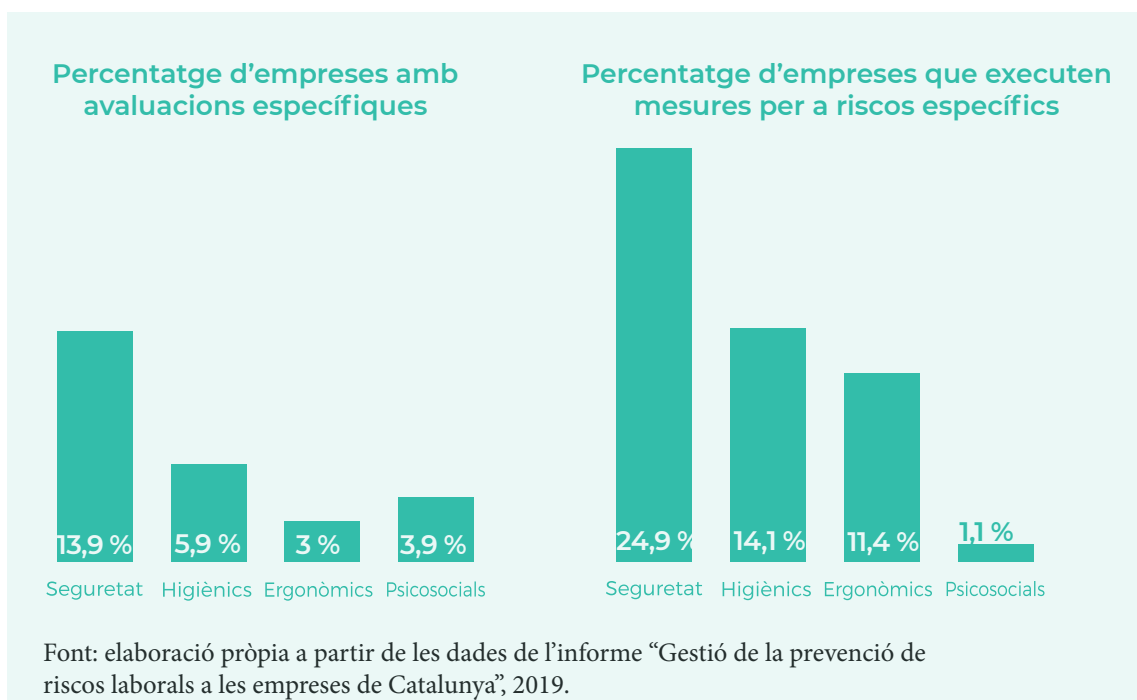
- La massiva externalització genera una prevenció que es limita al compliment documental, amb activitats i papers estàndards (no específics per a cada empresa), i que, per tant, no són de qualitat ni eficients per a la prevenció dels riscos laborals.

Es genera un mercat privat de la prevenció, dominat per pocs grups empresarials, que fan baixar la qualitat dels serveis que presten oferint preus molt reduïts i amb un màrqueting orientat a productes estandarditzats no adaptats a cada empresa.

- El 99,5 % de les empreses catalanes no han avaluat les quatre tipologies de risc de manera específica i completament: només

152.000 treballadors i treballadores de Catalunya (5,6 %) tenen avaluats tots els riscos de manera específica.

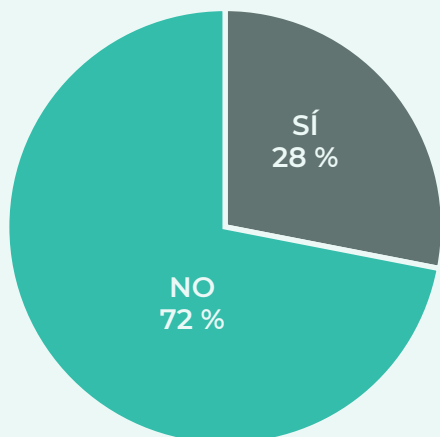
- Entre les empreses que tenen alguna o totes les avaluacions específiques, només una ínfima part realitzen tot el procés preventiu (planifiquen i executen mesures per controlar els riscos laborals).
- Les avaluacions específiques no s'inclouen en la majoria de contractes amb els serveis de prevenció aliens. Per exemple, els mesuraments d'agents químics s'incorporen en el 23,9 %. Els riscos ergonòmics es preveuen entre el 5,1 % i el 15,3 % dels contractes, segons el tipus de risc concret.

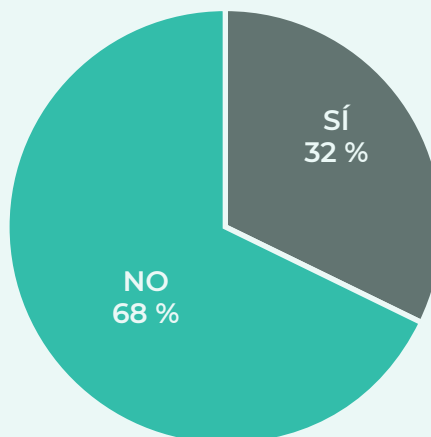
Els riscos laborals als quals s'enfronta la immensa majoria de treballadors i treballadores no estan controlats adequadament.

- A les activitats preventives es discrimina les dones i les persones treballadores especialment sensibles a determinats riscos. La majoria d'avaluacions no preveuen els riscos per a l'embaràs i la lactància natural ni l'estat de salut de cada treballador o treballadora per adaptar el treball a la persona.

Empreses que preveuen els riscos per a persones especialment sensibles

Empreses que preveuen els riscos per a l'embaràs i la lactància

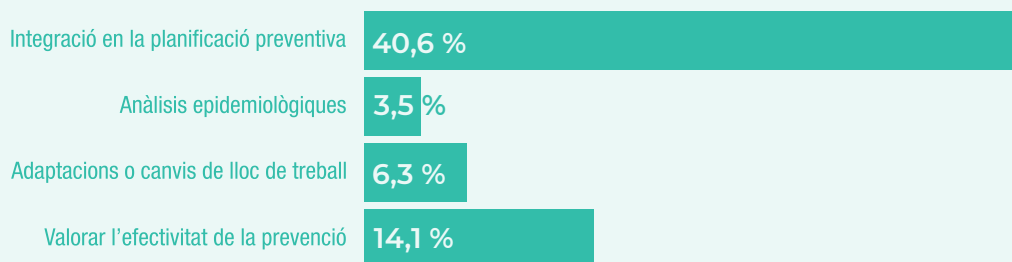

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'informe "Gestió de la prevenció de riscos laborals a les empreses de Catalunya", 2019.

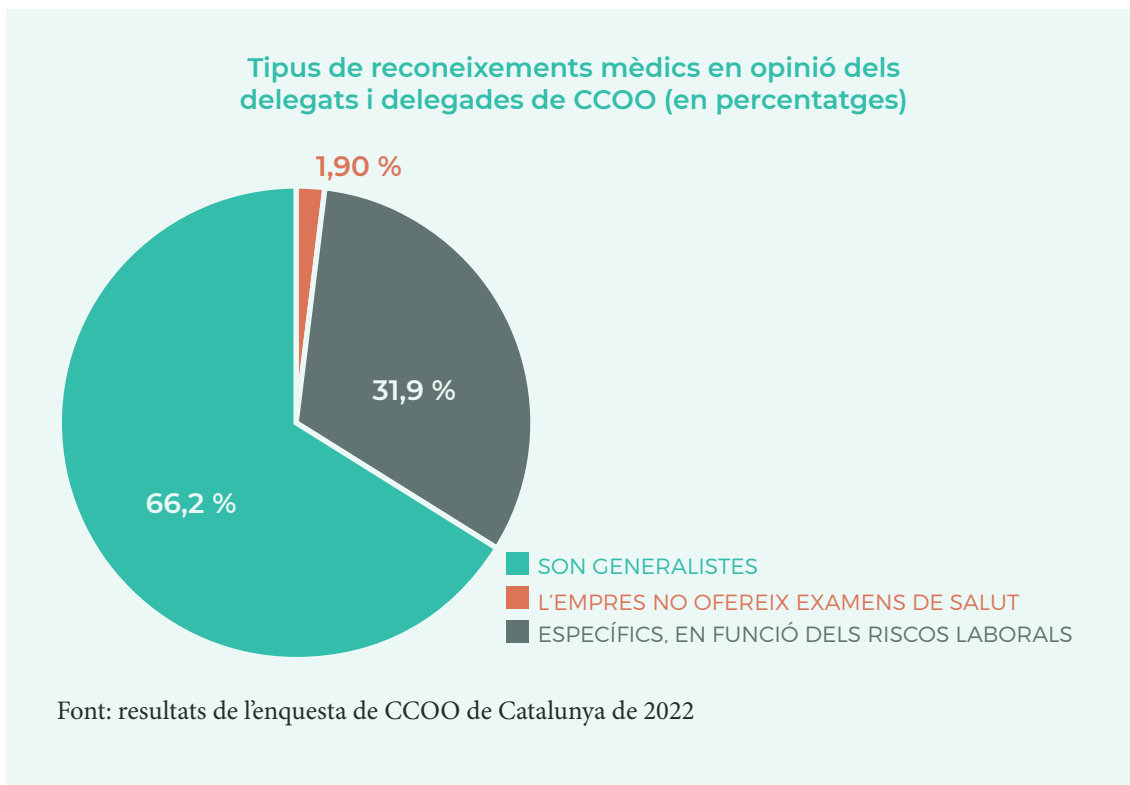
3. Seguiment de l'eficàcia de les mesures implementades: millora de la prevenció

- Les activitats de la medicina del treball pràcticament no s'utilitzen per identificar problemes de salut relacionats amb el treball ni per millorar les activitats preventives.

Percentatge d'empreses que implementen activitats de vigilància de la salut de manera adequada

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'informe "Gestió de la prevenció de riscos laborals a les empreses de Catalunya", 2019.

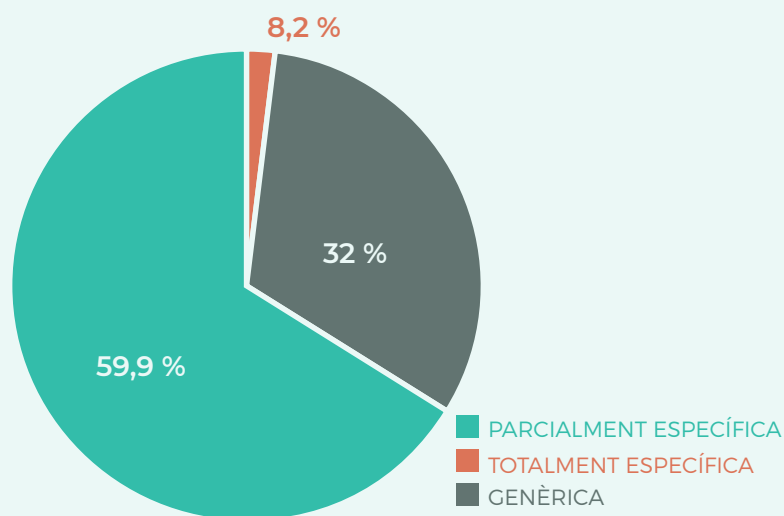

- Existeix una àmplia infranotificació de danys a la salut relacionats amb el treball, ja que la normativa permet a les mútues i empreses rebutjar-ne la notificació.
- Entre els accidents de treball i malalties professionals reconegudes, en un 74,8 % de les empreses no es proposen mesures de millora.

4. Informació i formació de les persones treballadores

- La informació i la formació que reben les persones treballadores sobre els riscos laborals als quals s'exposen és insuficient i, en molts casos, genèrica.
- Un 25,5 % d'empreses no ha format cap dels seus treballadors i treballadores en els riscos presents al seu lloc de treball i un 28,2 % no té cap persona treballadora que hagi rebut informació en aquest sentit.
- Només el 8,2 % de les empreses ofereix una formació completament específica.
- En un 79,8 % es tracta d'una formació només teòrica.

Tipus de formacions en matèria preventiva a les empreses

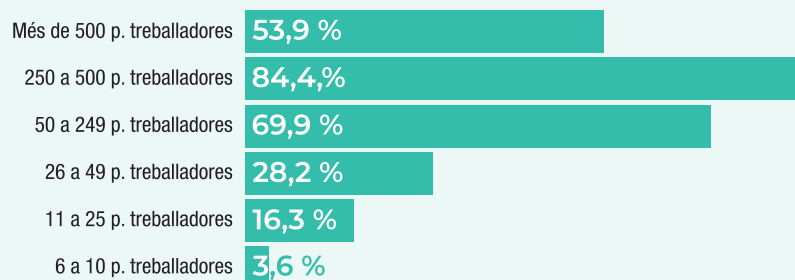
Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'informe "Gestió de la prevenció de riscos laborals a les empreses de Catalunya", 2019.

La mitjana d'hores de formació en matèria de riscos laborals rebuda per les persones treballadores és només de 3 hores.

5. Participació de la representació legal de les persones treballadores

- La falta de cultura democràtica i de diàleg social és una constant a moltes empreses.
- El 93,4 % de les empreses de Catalunya no disposen de delegat o delegada de prevenció. En moltes en les quals podria haver-n'hi (6 persones treballadores o més), no existeix aquesta figura per fer les funcions de vigilància i control del compliment normatiu, i per realitzar propostes de millora.

Percentatge d'empreses amb delegats o delegades de prevenció a Catalunya, segons la seva grandària

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'informe "Gestió de la prevenció de riscos laborals a les empreses de Catalunya", 2019.

- Tot i que la participació activa dels sindicats està vinculada a una millora de les condicions de treball i de la prevenció, les empreses posen moltes dificultats als delegats i delegades en la seva participació:
 - Es detecta una manca recurrent de consulta prèvia respecte dels diferents aspectes preventius. El percentatge d'empreses que sí que fan la consulta oscil·la entre el 7,8 % i el 18 % per als diferents aspectes preventius a les empreses que no tenen comitè de seguretat i salut, mentre que a les empreses que sí que disposen d'aquest òrgan oscil·la entre el 30,4 % i el 66,9 %.
 - El 53,2 % d'empreses incompleixen el requisit legal de constituir el comitè de seguretat i salut, per tenir 50 persones treballadores o més.
 - Allà on tenim representació de CCOO trobem millors puntuacions respecte d'aquests indicadors de qualitat a les empreses (més recursos interns destinats a la prevenció, major utilitat de la vigilància de la salut per adaptar llocs de treball i arribar a conclusions preventives, major compliment en la investigació dels accidents de treball...).

La nostra norma preventiva construeix la participació sobre la unilateralitat de l'empresari o empresària, cosa que contradiu la directiva europea, que inclou la necessitat d'implementar procediments i instruments per desenvolupar informació, diàleg i participació equilibrada.

És el seguiment sindical quotidià de les activitats preventives el que permet vèncer les resistències empresarials i afavorir la millora d'aquestes.

4. Reivindicacions sindicals

La revisió que acabem de fer amb dades ens deixa la radiografia d'un sistema obsolet per a la gestió de la seguretat i la salut laboral amb algunes característiques molt clares que suposen dèficits estructurals.

En primer lloc, l'escàs interès empresarial per passar de les paraules a l'acció real en forma de polítiques preventives eficaces i de qualitat, i que es manifesta en la falta de recursos que es destinen a la prevenció així com al poc tarannà democràtic i de diàleg social present encara a moltes empreses.

En segon lloc, els elements legals existents, que generen un sistema mercantilitzat de la prevenció de baixa qualitat i que permeten a les empreses i a les entitats privades col·laboradores (mútues i empreses) decidir unilateralment sobre els mecanismes preventius que s'implanten a les empreses, desviar al sistema públic molts problemes de salut d'origen laboral i interferir en la recuperació dels treballadors i treballadores davant d'una malaltia. Existeix, doncs, una baixa prevenció de riscos i la infranotificació de molts danys a la salut relacionats amb la feina (malalties professionals i accidents de treball lleus i greus).

I, finalment, la feblesa que mostren les administracions públiques en l'exercici de les seves competències d'inspecció i control de les pràctiques preventives d'empreses i serveis de prevenció.

Per tot plegat, presentem les següents propostes i reivindicacions:

1. Cal reformar el marc normatiu perquè tingui un major ajust als drets constitucionals, introduint canvis que ofereixin més equilibri per als interessos de les persones treballadores i per al manteniment del sistema públic de salut i de la Seguretat Social.

- En relació amb l'àmbit de la legislació laboral és essencial modificar i desenvolupar alguns elements de la prevenció de riscos laborals per ajustar-la a la directiva europea, fonamentalment dirigits a prioritzar els recursos interns definint els mínims necessaris per a la qualitat preventiva, introduir elements per integrar la visió de gènere en la salut laboral i regular instruments per a una participació equilibrada.
- És necessari revisar el quadre de malalties professionals per actualitzar-lo d'acord amb l'evidència científica disponible i per incorporar patologies relacionades amb els riscos psicosocials i la perspectiva de gènere.

- Per a la millora preventiva a les empreses petites i sense representació legal, és fonamental desenvolupar legalment la figura del delegat i delegada de prevenció sectorial, que cal impulsar des de la negociació col·lectiva i per al qual es necessita suport institucional.
 - Per reduir la gran infranotificació de danys a la salut produïts pel treball, que impacta negativament en la qualitat de les activitats preventives, és necessari actualitzar el marc normatiu que regula les mútues col·laboradores amb la Seguretat Social:
 - Cal intensificar el control públic i establir mecanismes de control participat, per fiscalitzar les decisions que prenen sobre els recursos públics que gestionen.
 - Ha de ser el personal facultatiu del sistema públic de salut el que determini, de manera inicial, el possible origen laboral o comú d'un problema de salut.
 - S'ha de retornar al sistema públic la gestió i el control de la incapacitat temporal per contingència comuna, així com de les prestacions següents: cura de menor amb malaltia greu, risc durant l'embaràs i la lactància, i cessament de l'activitat dels autònoms i autònomes.
 - És necessari que les persones treballadores o la seva representació legal puguin triar si desitgen que la gestió de les seves contingències professionals les realitzi el sistema públic o una mútua.
 - Cal establir un òrgan permanent participat per a la resolució de conflictes d'usuaris i usuàries en mútues.
 - A més, s'han de derogar les empreses col·laboradores i, mentre no es produeix, cal introduir la figura de l'interventor o interventora pública.
- 2.** Pel que fa a les administracions públiques, han de realitzar el seguiment de la qualitat de les activitats preventives i dels seus resultats en termes de salut, seguretat i benestar dels treballadors i treballadores:
- La Generalitat de Catalunya ha d'estructurar un pla de xoc, amb partides pressupostàries concretes, per reduir la sinistralitat laboral i els incompliments de les empreses i dels serveis de prevenció. En aquest sentit, la nova Estratègia catalana de seguretat i salut laboral (2021-2026), dotada de partida pressupostària, ha de permetre desenvolupar aquelles eines i accions necessàries per revertir aquesta situació.

- El Departament d'Empresa ha de millorar els indicadors actuals, que analitzen i informen sobre la sinistralitat i la prevenció, introduint una visió de gènere completa i altres variables com l'edat, les condicions de treball i les causes dels danys a la salut.
- Per la seva banda, el Departament de Salut, com a autoritat sanitària, ha de visibilitzar les seves competències i assumir el seu protagonisme en la definició de criteris, seguiment i vigilància de les activitats mèdiques portades a terme pels serveis de prevenció i les mútues. Ha de liderar i impulsar una estratègia laboral sanitària en la salut pública.

Cal que posi en marxa sense més demores el programa SIVEL, com a un procediment de sospita de la contingència professional (per a la identificació i la notificació de malalties professionals impulsat des dels equips d'atenció primària).

- El Govern ha de destinar més recursos per reforçar el Servei de Coordinació d'Actuacions de Salut Laboral, la Inspecció de Treball i l'Institut Català de Seguretat i Salut Laboral.
- És inajornable reformular les funcions i les competències de la Subdirecció General d'Avaluacions Mèdiques o SGAM (abans ICAM) amb la participació dels agents socials per evitar que es continuïn donant altes indegudes a persones que no estan en condicions de tornar a treballar i posar fi als convenis de col·laboració establerts amb l'INSS per reduir els temps de baixa i de descans de les persones treballadores malaltes.
- Així mateix, és bàsic que el control administratiu s'enfoqui també al compliment d'elements com la desconexió digital, el registre de jornada i els plans de mobilitat a les empreses.
- Pel que fa al Govern espanyol, reclamem que impulsi les reformes legals comentades i creï un registre de persones treballadores exposades a agents cancerígens, perquè pugui fer-se efectiu el dret a la vigilància de la salut postocupacional que la legislació els reconeix i perquè es faciliti el reconeixement dels càncers d'origen laboral.

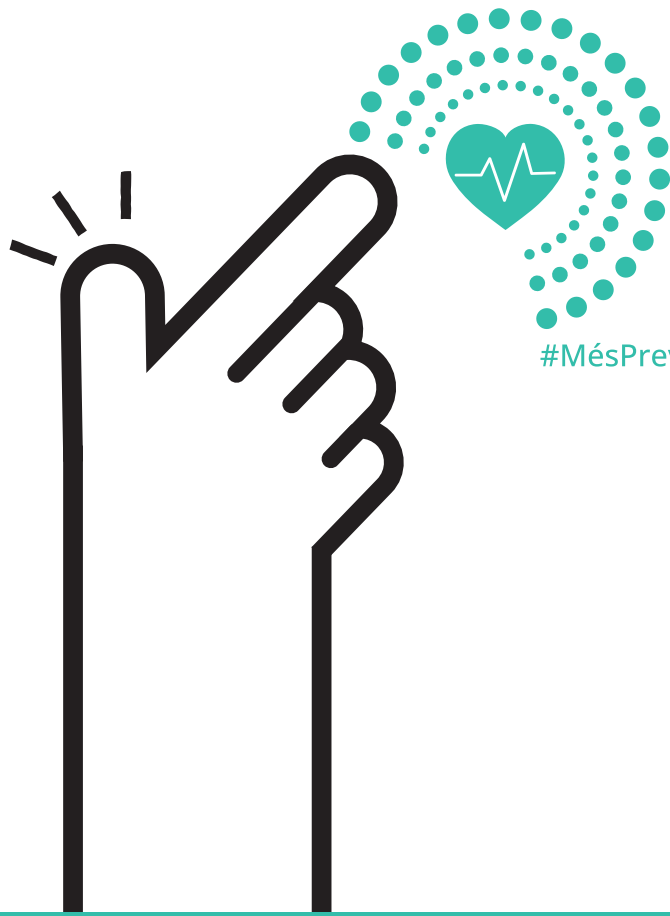
Així mateix, cal que integri les activitats de vigilància de la salut en el sistema públic, tal com permet la Directiva europea de seguretat i salut laboral, de manera que les autoritats sanitàries estableixin i controlin de manera efectiva els criteris de qualitat concrets en la prestació de l'assistència sanitària.

3. Respecte de les patronals, reivindicuem que passin de les paraules a la pràctica i que situïn la protecció de la salut de les persones treballadores al centre de les inversions, així com que abandonin les resistències per introduir en la negociació col·lectiva elements que permetin desplegar i desenvolupar polítiques preventives de qualitat amb criteris de participació i intervenció sindical.

Cal que respectin a les empreses els drets de registre de jornada i desconexió digital, i que impulsin acords a les empreses per fer-los efectius, així com plans de mobilitat.

La integració preventiva requereix el compromís econòmic i d'acció de les direccions de les empreses. Això significa que han d'incorporar en les seves decisions i en la gestió diària la prevenció de riscos i la consideració de com impacten les condicions de treball sobre la salut dels treballadors i treballadores.

Alhora, cal que les patronals facin una aposta decidida per impulsar la Comissió Tècnica en Salut Laboral del Tribunal Laboral de Catalunya, un servei per a l'orientació tècnica en la solució negociada dels conflictes.

#MésPrevenió

